

Biblioteca Centrală
Regională
Hunedoara-Deva

Proletari din toate țările, uniți-vă!

În acest număr:

TUDOR VIANU
DAN DEȘLIU
LÉTAY LAJOS
POP SIMION
PAUL GEORGESCU
MATEI CALINESCU

GAZETA LITERARĂ

Anul XI Nr. 12 (522) Joi 19 martie 1964

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

8 pagini 50 bani

ION
VLASIU:
„Mihail
Sadoveanu”

SALUTUL UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R. CĂTRE „GAZETA LITERARĂ”

Conducerea Uniunii Scriitorilor adresează colectivului redacțional al *Gazetei literare* un călduros salut cu prilejul aniversării unui deceniu de la apariția primului număr al revistei.

În cei zece ani de existență *Gazeta literară*, conducându-se după îndrumările pline de grijă și înțelepciune ale Partidului Muncitoresc Român, și-a câștigat preluarea cititorilor și a scriitorilor, devenind una din cele mai importante publicații literare din țara noastră. Efortul revistei de a uni în jurul ei forțele cele mai însemnate ale întregului front scriitoricesc, de a reflecta în forme artistice cit mai expresive, originale, bogăția transformărilor revoluționare din viața poporului, s-a concretizat în numeroase creații de valoare, care au îmbogățit patrimoniul literaturii noastre realist-socialiste.

Gazeta literară a publicat în paginile sale versuri și proză, articole de critică și publicistică, reflecții pe marginea fenomenului cultural și artistic din țară și de peste hotare, lucrări de valoare semnate de cei mai reprezentativi scriitori ai noștri. Alături de maestrul condeiului, în paginile *Gazetei literare* s-au afirmat numeroase talente tinere, crescute în anii puterii populare.

Dezbatările și hotărârile adoptate la Conferința pe țară a scriitorilor au ajutat redacția revistei să îmbunătățească în mod simțitor conținutul și stilul de muncă, au contribuit la sporirea exigenței și combativității criticii literare.

Colectivul de redacție, competent, harnic și entuziast, folosind bogata experiență acumulată în acești zece ani, are vaste posibilități de a-și lărgi orizontul de activitate.

Indemnurile adresate recent scriitorilor de către tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej ne dau, nouă, tuturor, sentimentul unor mari îndatoriri și răspunderi. Scriitorii de toate vîrstele, uniți de aceleași idealuri și năzuinți, sînt chemați să devină cîntăreții entuziaști ai celor mai înălțătoare teme ale vremii noastre, să creeze noi opere de valoare, în care să reflecte tapete pline de măreție ale omului nou, făuritor al noii orînduirii sociale.

Gazeta literară, odată cu celelalte publicații, trebuie să promoveze în paginile ei acele lucrări capabile să influențeze și mai hotărîtor procesul de formare a conștiinței socialiste, să contribuie la lupta de lichidare a influențelor vechii ideologii și morale.

Sporindu-și în continuare efortul de studiere a bogatei noastre moșteniri literare, prin pana criticilor și istoricilor literari, revista poate să aducă și în acest domeniu o contribuție de seamă.

Cititorii ca și scriitorii, deopotrivă, așteaptă ca paginile *Gazetei literare* să le ofere o imagine cit mai cuprinzătoare a fenomenului literar contemporan din întreaga lume, o cit mai bogată informație culturală.

Conducerea Uniunii Scriitorilor urează *Gazetei literare* mulți ani, redacțiilor și colaboratorilor săi, sănătate și muncă rodnică.

MIHAI BENIUC

Eu lângă mărul meu de lângă drum

Eu lângă mărul meu le lângă drum
N-am cugețat să stau vrodată paznic
Și fie-așa ca pururea și-așcum
Subt el să aibă alții vesel praznic.

Iar dacă-n fața cailor ce pier
Am pus să facă norii temenele
E că socot că pe pămînt, subt cer,
Toți truditorii au un drept la stele.

Dar gata sînt oricînd, ca om de rîncă
Să mă retrag și să dispar în gloată,

Căci nu-i în lumea-aceasta loc mai sfînt
Ca inima mulțimilor, curată.

De-acolo răsării ca ghiocel
Pe cînd aveam deasupra nea cu sînge
Și spic de mă făcui cu virf de-ojel
Fu pentru lumea ce-auzeam cum plînge.

Azi pot să fiu o frunză-ntr-un desîș
Doinind domol cu altele-mpreună
Cînd către culme pasul în suîș
Cu steagu-n mîna muncitorii-l sună.

GEORGE IVAȘCU

„NICOARĂ POTCOAVĂ”

Momente
în literatura
contemporană

În cele trei pagini semnate cu inițialele M. S. din fruntea volumului care inaugura, în 1940, ediția de Opere, Mihail Sadoveanu epocă un interesant schimb de opinii pe care-l avușese cu Ibrăileanu, acesta „îs-piuit cu ciclonele”, „despre așa-zisele opere complete” și evăzutele, pe care unorii scriitorii au răgăz să le realizeze”. Mărturisind cu acel prilej că unele din lucrările pe care le-a scris în tinerețe nu-i mai dau satisfacția, Ibrăileanu i-a replicat: — Nu ai dreptul să judeci sever pe „alt” scriitor (...); opera „aceluia” a intrat în conștiința a două generații; a luat act de ea istoria literară (...). Și încă ceva: dacă ți se pare că ai de spus „altceva” sau „altfel”, nimeni nu te împiedică să scrii alte cărți. Vîrsta și experiența dau spor și îmbold la o samă de scriitori. Se pare că ni fi declarat colegilor dumnealor de Academie,

cînd ți-au făcut onoarea să te cheme între ei, că folositul pe care îl primești nu va fi un fotoliu de odihnă. Foarte bine; continuă a scrie și a îmbătrîni; aș fi curios să știu ce vei mai da peste două decenii. Dumnezeu, pe cît înțeleg, reia în spațiul unei vieți evoluția literaturii noastre, așa cum individul rezumă evoluția umanității: de la dezlănțuirile primare ajunge treptat la reflexivitate.

Am reprodus aproape integral această referire la opinia marelui critic, nu numai pentru că e — poate — mai puțin cunoscută, nu numai pentru că ea definește sintetic „fenomenul” Sadoveanu, dar și pentru caracterul ei oarecum profetic: cam peste vreo trei decenii de la data convorbirii evocate, apărea în 1952, *Nicoară Potcoavă*.

Prin această operă, Sadoveanu nu numai că are de spus „altceva” și

„altfel”, dar, totodată, realizează o încununare a experienței sale literare de peste jumătate de veac, pe cea mai înaltă treaptă a artei sale. Aceasta în multiple sensuri.

Dacă la apariție, majoritatea criticii noastre literare a marcat mai ales ocea ce reprezenta cartea în evoluția creației sadoveniene prin raportare directă la *Solmil* (din 1904), cu filiații pînă în povestirea „Frații Potcoavă” (din 1900), subliniind, totodată, proporția ei de eveniment pentru dezvoltarea literaturii noastre sub semnul realismului socialist, mai tîrziu, după ce această dezvoltare s-a îmbogățit și s-a îmboblat în plus prin contribuțiile celor mai valoroși scriitori din fruntea noastră literară, în frunte cu Tudor Arghezi, dimensiunea capodoperei lui Sadoveanu a intrat și mai mult în lumina perenității. Prin ea,

întreaga lui epică de inspirație istorică ne apare ostăzi nu ca o succesiune de scrieri în care el dă viață unor figuri sau momente din istoria Moldovei, ci ca o vastă frescă cu semnificație pentru trecutul întregului popor român. Literatura lui Sadoveanu este prin excelență istorică — va observa pe drept D. Micu (în *Romanul românesc contemporan*), în sensul că în ea sînt sintetizate, virtuțile poporului român surprinse în afirmarea lor eroică, semilegendară. În prefața de la ediția bibliofilă din 1961 a scrierilor lui Sadoveanu, prefață care prin ea însăși constituie o capodoperă de sinteză critică, G. Calinescu demonstrează urlașa capacitate a lui Sadoveanu de a cuprinde în esența lui antropologică și etnografică viața în timp și spațiu a poporului nostru: „Eroul statornic al eelor mai bun scrieri e un po-

por, poporul de la munte în Baltașul, poporul românesc îndeobște în toate. Acest erou colectiv, e înfățișat în toate instituțiile sale: politice, juridice, culturale”. Aceasta — sociologic. Artisticeste, romanțierul realizează o „iconografie monumentală” care „răpește spiritul”, și „niciodată n-a intrat în opera unui creator mai mult din univers”. Reluînd ideea, dar expunînd-o în alt cadru (în *Romanul monumental și secolul XX*), Ion Ianoși subliniază monumentalitatea — oarecum intrinsecă — a întregii opere create de Sadoveanu și spiritul epopei sadoveniene, „spiritul ce străbate asimilarea artistică a naturii, modul de a concepe Omul, felul de a zugrăvi istoria drept grandioasă arenă de afirmare a geniului popular, drept erou principal de sine stă-

(Continuare în pagina 7)

TUDOR ARGHEZI

ÎNGÎNARE

Ziua-nflorește-albastră, în noaptea din fereastră.
Zăbranicul perdelei frăsare-ncet și rece
Și, fragedă, lumina în sinul nopții trece.
Întregul cer se-așează la geamuri ca o glastră.
Mai treaz în cuibul lumii cu stelele-am durat
Și-am priveghiat cu ele pînă-n apusul lor.
Mă simt mai tînăr parcă și parcă mai curat
Că timpul curge-n ighiabul veciei mai sonor.

Cînd mi-a murit nădejdea și cînd a înviat ?

Martie 1964

Iubiții mei Colegi,

La zece ani împliniți, *Gazeta literară* e de-abia un prunc și astăzi de-abia i se taie, după datină, matul... Adevăratul ei jubileu îl vom sărbători peste 90 de ani. Să ne urmărim unii altora să fim din nou prezenți, la împlinirea celor 100 ani ai revistei...

Pînă atunci, vă doresc să întineriți în fiecare an de așteptare cu cite un an de speranță. Aveți dreptul la el dimpreună cu Poezia. Fiind eternă, Poezia înzecește puterile ucenicilor ei.

Sîntem cu toții, la toate vîrstele, înainte de a fi ajuns calfe (se preferă zicala măgulitoare *Maestre*), sîntem cu toții, mereu, ucenicii și debutanții unui condei nici-odată tocit...

Ca unul uitat de vremuri mai mult decît mai toți, chem asupra tinereții noastre, să pogoream șoimul din văzduh c' geniului românesc. El ne acrotește, de la Coresi încoace, slovele, și întotdeauna haldele, bărăganele, izvoarele și noroacele noastre...

Sus l'cit mai sus și peste sus, osîrdia, munca, buna credință și (să subliniem) modestia tovarășiei noastre de noi cărturari.

16 martie 1964

MOMENT SARBATORESC

Cu prilejul aniversării a 10 ani de la apariția primului număr al revistei „Gazeta literară”, organ al Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Romînă, la Casa Scriitorilor din

Dan Hăulică, redactor șef-adjunct al revistei „Secolul XX” și de poetul Al. Andrițoiu.

(În pagina a II-a a revistei publicăm textele prezentate ale cuvîntărilor).

Capitală a avut loc luni seara o adunare festivă

Adunarea a fost deschisă de acad. Mihai Beniuc, președintele Uniunii Scriitorilor. Colectivul redacțional al „Gazetei literare” a fost salutat de acad. Tudor Arghezi, președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor. Salutul conducerii Uniunii Scriitorilor adresat revistei a fost transmis de Ion Brad, secretar al Uniunii Scriitorilor. Despre activitatea și sarcinile „Gazetei literare” a vorbit Tiberiu Utan, redactor șef al revistei. „Gazeta literară” a fost salutăată cu acest prilej de Demostene Botez, membru corespondent al Academiei R.P. Romîne, redactor șef al revistei „Viața romînească”, Eugen Barbu, redactor șef al revistei „Luceafărul”, E. Stoffel, redactor șef al revistei „Neue Literatur”,

EUGEN JEBELEANU

Pădurea

Pădure, straniu ocean
cu ape foșnitoare, grele,
ce pe nisipuri lungi, de stele,
te clatini, flux diluvian

sfîrșind înaltele inele
de-azur adînc, o, gardian
prizonier, înalt ochian
al anotimpurilor mele,

albastra cheie dă-mi, ce poate
să-nvie șoaptele de-atunci
și umbrele îmbrățișate,

și frunzele ce le arunci
mereu pe țărîmul care zboară
din veșnica ta primăvară.

Zurba aceea, era o zi de toamnă — 26 octombrie, — când Tudor Dindelegan își lua primul salariu, — a fost o zi de destindere. A dăca el își pierde încordarea avută până atunci în fața a tot ceea ce îl înconjură. Dar mai era și o intristare după această încordare, după această întindere, care făcuse atât de mult parte din el și care acum se risipia.

Nu primi izbierarea celorlalți — a lui Vișoiu, Balu, Gropoa și încă a citorva de a merge să se omească undeva. Cu ei era și maestrul Ghinț și lui Tudor îi plăcu dar îl și îndurera felul cum acesta își pierduse distanța față de cei care pînă mai ieri îi fuseseră ucenici.

De fapt era în el nu o spaimă, ci o grijă față de modificări pe care dădea bănuia că nu le poate ocoti, nu voia să aleagă prima formă care-i ieșea în cale. Se îndirja să-și găsească el pe cea mai potrivită lui însuși.

Leși din fabrică — o fabrică de confecții și se îndreptă spre gazdă. Locuia împreună cu Vișoiu la Zbricioaia, o bătrîna făcută numai din crețuri (de aici îi venea și porecla), care fusese altădată proprietara unei băi mici, cu aburi, din oraș.

Baia aceasta, devenită acum proprietate de stat, mai păstra o obișnuință statornică pe vremea Zbricioaiei. Vineri veneau și se îmbăiau numai clienții preferați ai Zbricioaiei de pe timpul când ea fusese tinăra sau mai de diminecă. Și ea se ducea și acum în fiecare vineri și trecea fără sfîșial din sectorul femeilor în cel al bărbatilor (de fapt al bătrînelor și al bătrînilor care se uscau înfășurați în cerceafuri) și pălăvrăgea cu ei pînă tîrziu.

Mergînd pe stradă, spre gazdă, Dindelegan își scoase șapca de pe cap și o băgă în buzunarul paltonului. Purla o șapcă mare și albă de vată care-i dădea un sentiment de siguranță și de ocrotire, oricum o încredințare că nu-l poate controla nimeni. Balu spusese odată mai în glumă, mai în serios, că-l văzuse pe Dindelegan în tramvai, la o znicitură a acestuia, cum în loc să se aștepte de unele din sus sau să se sprijine de un scaun, se agățase de cozorocul propriei șepci.

Acum nu mai avea nevoie de ea și o băgase în bu unar. Mergea pe strada principală a orașului privind fără nici un interes, fără nici o participare clară și firmele magazinelor, se uită în câteva vitrine la un ceas de mînă, mai încoala la un briceag frumos, și gîndi că le-ar putea cumpăra dar nu cumpăra nimic și se duse acasă. Aici își puse cheuzina într-o casetă, se întinse puțin pe pat și pentru că nu se putea gîndi la nimic, — simțea înfrîpindu-se în el ceva nou și neînțeles dar nu-l putea gîndi — adormi.

După ce s-a trezit s-a dus într-adevăr la Ionel, vărul său de la familia căruia s-a imprumutat de 920 de lei, adică exact de banii pe care-i luase ca loană.

Scara se duse să se întilnească cu Dora. Avea ca loc de întîlnire o bucată aflată pe terenul sportiv din apropierea fabricii, o bancă aflată în spatele porții de fotbal. Pentru că nu aveau ceasuri fixaseră să se vadă în jurul orei nouă atunci cînd luna se află în colțul de sus al porții, ca o minge la pîianjen.

Așteptînd-o, el și-o închipui cum o să apară. Cu capul aplecat nițel pe umăr stîng avînd în înălțarea ei ceva resemnat și totodată îndirjit.

Nu e o încovoiere în fața mea, se gîndi Tudor, e o încovoiere pe care ar simți-o în fața oricărui bărbat. I-a venit timpul să tubască, ca se împotîmvește și se supără pe ce simte și m-am nimerit eu. Mi se supune și mi se împotîmvește mie.

Își aminti cum într-o seară ea îi spusese că-i e drag. Atît. Că-i e drag dar că nu-l iubește. În seara următoare nu venise. Cînd s-au văzut pe urmă ea i-a spus că se îmbrăcase pentru întîlnire dar după asta s-a gîndit că ce-ar fi dacă n-ar veni. Se frîntise în pat, așa înfructat, a început să citească și n-a mai venit.

Apoi îl lovi bănuiala că el și Dora s-ar putea întilni să chintăscă un sentiment nesosit la timp sau poate nesosit de loc.

Își aminti cum ea îi spusese să-și lase părul mare și o buclă să-i izbucnească pe sub cozorocul șepcii; pe urmă îi zise că se tîndă scurt; cum îi spusese să vină la întîlnire neras, asta îl face mai bărbat; apoi îl întrebă de ce nu se rade; în iarna trecută îl sîtuțise să-și cumpere un cordon cu care să se încingă peste palton; peste puțin zile îi spusese să nu-l mai poarte că-i umilă pieptul.

Se mîngie nițel cu gîndul că toate acestea nu erau simțite jocuri ale ei. S-ar fi putut să fi fost strădăniile cinstite, poate dureroase, ca e, care nu era un tînar tocmai arătos, să-i placă înaintea altora.

avu nici o tresărire. Vru să pară nițel buclat și spus:

— Știi că ți-am adus completarea pentru bicicletă...
— Scoase banii din buzunarul interior al hainei și-i întinse. Fata îi luă cu mîna stîngă, îi puse în buzunarul mantoului și pe urmă își așeză din nou palma peste palma lui. (Voia să-și ia bicicleta dar pentru că părinții ei nu încuviințau, și-o cumpăra din economiile ei. Dar cum acestea nu-i ajunseseră îl rugase pe Tudor să-i împrumute completarea).

— Mulțumesc, îi spuse ea. În două luni ți-i înapoiez.
— Mi-ai dai cînd poți, răspunse Tudor, și avînd impresia că pierde teren, o strînse lingă el și o sărută scurt.

Pe urmă se dezbrăță, o așeză de-a lungul băncii și-i cuprinse capul între brațe. O sărută lung și apăsător și pe urmă Dora se cutremură, se ridică de pe bancă și înălță din umeri.
— De ce ridici din umeri? o întrebă el supărat și rece, dar glonț îi tremura alfel.

— Așa.
— Cum așa?
— Uite așa.
El n-o mai întrebă nimic. Reveni tot ea.

— Știi, cînd mă săruți, parcă mi-e frică să nu-mi iei ceva pe care nici eu nu-l știu. Și ridici din umeri ca să mi se pară că nu s-a întimplat nimic.
Pe urmă veni un pic de nori care acoperi luna și făcu gîngășe contururile porții de fotbal.

Ei merseră spre stradă și se opriră în fața unei colățării în care nu se găseau niciodată portocale. Aici era și stația de tramvai. Și mina ei ridică nu a mai avut timp să se cubărească în mîna lui, pentru că sosi tramvaiul.

Ea spus:

— Plec.
Și plecă pentru că spusese că pleacă.

Fabrica se lărgise, se mai creaseră câteva sectoare și era nevoie de oameni. Cîțiva muncitori, printre care și Tudor, au fost trimiși în satele vecine să-i recruteze. La plecare nu li s-a făcut un instructaj propriu-zis, li s-a dat numai câteva sfaturi. Pentru Tudor se găsisse un sat, depărtat — Basmău — din preajma unei exploatare forestiere. I se spusese că ar putea ajunge acolo cu un camion de ocazie dar în această posibilitate cei din conducere erau neîncrezători pentru că — i se mai spusese — există pe lume trei feluri de oameni: buni, răi și soferi.

Intr-adevăr, așteptînd la Hoaga cu Feriță, un loc unde soferii schimbau viteza pentru că începea o coastă, pe lingă Tudor trecură o mulțime de camioane fără să oprească la semnul pe care-l făcea. Abia cînd începuse să amenințe seara și ploaia mărunț și scîlitor, oprî unul și Tudor urcă pe platformă. Aici se mai afla un om cu un sac în cap. După ce Tudor urcă, îl chemă alături („vino la nențu-că te faci ciuculete”), își scoase sacul și-l așeză de-a lungul peste amîndoi. Soferul oprî la un buțet din Dirstarul, coborî împreună cu o femeie, aflată în cabină și intră îndăntur.

Omul aruncă sacul, sări în picioare și nu se așeză pînă cînd cei doi nu ieșiră. Apoi se lăsă moleșit și tremurînd sub sac, își cuibări capul și brațele făcute colac pe genunchi și spuse scîncînd:

— Vor să mă omoare. Mă omoară... Peste puțin timp începu să cînte subțire și sulocat.

Foale verde bob-a rău.
Zice lumea să mor eu...
Și mai cînta dar nu se mai deslușea nimic. Soferul oprî și în satul următor la buțet. Coborî și femeia. Omul de pe platformă stătea în picioare pînă cînd ei ieșeau. Și tot așa în fiecare sat.

Tîrziu de tot îi spuse lui Tudor că fusese croitor în Basmău și se căsătorise cu văduva tinăra a unui cizmar. Aceasta finuse morțiș să se mute la oraș. El vinduse tot în afară de casă și câteva lucruri din ea. Se mutase și intrase lucrător în atelierul unui meșter, bătrîn. Avusese două fetițe dar amîndouă semănau cu patronul bătrîn. El o iubea ca mort pe femeie, nu se înconțrasse prea mult din cauza asemănării, mai ales că fetițele muriseră repede. Acum ea se ținea cu un sofer, cu soferul care conduce, iar el s-a angajat ca încărcător de lemne ca să fie în apropierea ei. Și ei îl fierb, și îl perpelesc, intră la fiecare circuliță, beau și mîncîncă și pe el îl șin sus, în ploaie, cu toate că ar avea loc în cabină.

Și începu iar să cînte scîncînt. Omul aștepta să fie cîntat dar Tudor simțea o milă rece, o milă amestecată cu neînțelegere (de fapt era mai mult un efort de neînțelegere) pentru toate încovoierile lui.

De, acu e sîm... Te duc la gostat unde se mai string seara așa în tineri, utemiei” cum li se zice. Că și eu cobor la Basmău, nu mă mai duc pînă sus.

— Da dumneata n-ai vrea să intri, că zici că ai fost croitor? îi veni lui Tudor brusc gîndul. Și se miră de felul cum îi venise pentru că nu se gîndise de loc înainte la el, deși era foarte firesc.

— Eu? tresări omul, ca în fața a ceva neașteptat și nemeaionent.

Ajunseseră în Basmău și omul pe care-l chema Cîcînet coborî odată cu Tudor.

— Hai, îi spuse, să te duc la „Casa Albă” unde se string „utemiei”.

Casa aceasta se află la o răscruce de drumuri, în coasta unui deal împăturit unde boierul Butuceanu își găzduise cuștințele venite să petreacă vara aici. Gospodăria de stat nu-i găsisese încă nici o întrebuintare și o cedase Sfatului să țină loc de Cămin Cultural inexistent pe atunci în sat. (Toate acestea se întimplă prin 1950)

„Așa n-a mai venit” — își spuse Tudor. Cîcînet care intrase primul a-nunță.

— A venit tovarășul!

Cealaltă se mai înviorară. Tudor se așeză mai într-o parte și pentru că nu știa cum să înceapă, întrebă fără rost, parcă să întregască prezentarea tot alții de fără rost a lui Cîcînet:

— Toți tovarășii sint utemiei?
— Toți, afară de Mertic, răspunseră cițiva, și arălară spre un băiat scund și îndesat (de aici îi venea și porecla) cu o față rotundă și frumoașă și cu niște ochi conuși și sîfoși.

— Părea cel mai tînar dintre toți.
— Dumneata de ce nu ești? întrebă Tudor.

Băiatul se ridică repede în picioare și-și scoase șapca din cap.

— Păi... răspunse el.
— Ce păi... vorbește cînd ești întebat, că n-ai prune în gură — îl repezi unul din cei prezenți care părea cel mai semet de aici și era îmbrăcat și mai bine decît ceilalți. Avea niște bocanci solzi, pantaloni butași care-l

rămăseseră ochii și obraji lui Mertic. În colțul în care stătea el părea că mai zăbovește sau că se înfrîpă vara.

Tudor începu să explice pentru ce venise privind spre acest colț.

În această zi de toamnă tîrzie, el descrie felul cum se luara în fabrică, curățenia și strălucirea mașinilor și-a sectoarelor; căldura și albul din dormitoare; clubul; parcul fabricii în care se aflau nesteceri albi; — ca și cum ar fi vorbit despre vară.

Lui îi plăcu de felul cum vorbea. Observase și mai observa și acum privirile ironice aruncate de Nucu al lui Saloman dar nu le luase și nu le lua nici acum în seamă.

De aceea după ce ispravii întrebă li-niștit:

— Ei, ce ziceți, sint doritori?
Pentru că nimeni nu spunea nimic. Tudor începu să se teamă. Spuse:

— Cine are indoieli poate să meargă, să vadă și să se întoarcă. Costul drumului dus și întors e gratis. Sint bani speciali.

barosul pe nicovală fața îi fusese ciuruită de stropi de fier. Obraji îi se refăcuseră curînd dar începuse să-l doară ochiul stîng. Întrebă de părinți că ce-o fi avînd băiatul la ochi, fierarul spusese o vorbă care făcuse ochiul satalui:

— Păi eu știu... I-o fi coborît nervul ochiului în mușchii brațului. Că are de la un timp niște mușchi... După ce află povestea Tudor spusese că poate ochiul o să se poată fi vindecat sau dacă nu, o să i se găsească o muncă potrivită.

— O să vedem noi, încheie el, și se surprinse pentru prima dată vorbind în numele fabricii.

Tudor nu mai insistă pe lingă alții. Nici nu se mai simțea în stare, era eșcit de oboselă.

În noaptea aceea dormi în casa a-proape goală a lui Cîcînet.

Pe la prînz se întilni cu cei trei, prînseră o mașină de ocazie încercată cu lemne și ajunseră în oraș. Tudor îi cără la un hotel. A doua zi le arătă fabrica, îi prezentă la conducere și cu banii care-i rari rămăsesse îi invită să mînce la un restaurant din oraș. (Unde el nu mîncase niciodată). S-au angajat toți trei. Chiar și Nucu. Dar acesta a fost angajat ca muncitor calificat pentru că (Tudor nu știuse asta), el mai lucruse înainte și în altă parte și tăică-său avusese un darac de lină acțional de un dinam, așa că se plicpea intructiva în meserie.

Așa s-a terminat primul salariu al lui Tudor Dindelegan și astfel au întocmit întîmplările una din modificările lui, de care el nu se speria dar avea grijă în privința formei celei mai potrivite.

Proiectul pe care și-l făurise atunci cînd plecase din sat de a deveni stăpîn de întîmplări, de a se întimpla exact ceea ce trebuia să i se întimpla, era departe dar trimitea câteva semne.

Așa își spunea el.

Adusese în fabrică trei muncitori, a fost apreciat de raionul U.T.M. și a mai fost trimis în citeva acțiuni. S-a întors la munca lui peste citeva luni.

Pe urmă se întorcea acasă. Într-una din nopțile lui de zăceră Tudor își aminti de vechiul lui plan de a face să i se întimpla exact ceea ce trebuia să i se întimpla. Se perpelu mult timp în pat și găsi motivul greșelilor lui, al faptului că de trei săptămîni nu mai dase pe la fabrică, — în aceea că-și făcuse remușcări în timpul cînd fusese slab.

Nu merse mai departe și adormi. Dimineața se trezi cu o veselie foarte cîntată, se întinse pe tot patul („și îmbrăcă patul cu trupul” — cum își spunea el) și se îmbrăcă.

Hai tovarășelul în cîmpul muncii!

Îl miră această veselie venită de cine știe unde și tot mirîndu-se adormi din nou. Se trezi peste zece minute în aceeași stare voioasă dar mai supraviozată și cu un simțămînt sau gînd nou: acela că el trebuia să fie foarte îngăduitor cu el însuși pentru un timp.

Nu mai vru să se gîndească la ceea ce simțea, din spaima de a nu risipi totul, zvîcni din pat și se repezi spre „baie” (un lighean aflat pe un scaun). Se spălă, cîntă ceva și în timp ce se spălă și cînta, îndreptă nedumerirea cuiora care se întrebă de ce oamenii atunci cînd se spală și se bărbieresc, cîntă.

Începu să se îmbrace tot cîntînd și apoi își declină camera dănsînd. (Cînta și dansa pentru a-și ocoti prin zgomet o veselie pe care o simțea pîndă).

Într-o seară de toamnă, iarna și primăvara muncă ci zăce, timpul lunilor de vară, din iunie pînă în septembrie nu mai dădea pe la fabrică. Își luă concediu fără plată și stătea tot timpul la ștrandul din marginea orașului.

Într-o seară pe cînd se afla împreună cu ceilalți băieți și cu maestrul Ghinț, acesta din urmă povesti următoarea întîmplare.

Cu ani în urmă, pe cînd lucra ca activist pe lingă un Comitet Executiv dintr-un sat din apropierea Focșanilor, președintele de acolo înterzise cumpărarea bicicletelor în sat.

Holăriș o explicase sus, astfel:

— La noi, tovarășe (chiar în fața o a sută de oameni acest președinte spunea „tovarășe”) bicicletele amesc simțurile la tineri. Fetele nici nu împlineșc bine 14 ani, nici nu li se usucă bine buricul, și ele gata, buzna la mărișli. Le amesc simțurile și asta nu e o situație.

— Asta e! tresări Tudor. Și explicația odată găsită, el se simți mulțumit și intristat.

În zilele următoare începu să întirzie de la serviciu. Îl ponda Vișoiu, erau prieteni cu portarul. Și tot la poară își lăsa și paltonul, așa că, intrînd în sector numai în haină, părea că a venit de la începerea lucrului.

Într-o miercuri Vișoiu plecă în concediu, Tudor se duse vreo trei zile punctual la fabrică unde lucră fără chef iar în a patra zi îl cuprinse din nou poarta să zăcă în pat fără mari sfîșieri, într-o stare de tristețe egală, limpede, și nițel leneșă. Nu se mai gîndea la Dora, tristețea lui trecea peste ea și el știa că dacă s-ar fi gîndit la Dora, ar fi devenit îndirjit și tristețea și-ar fi pierdut limpezimea.

Pe urmă se întorcea acasă. Într-una din nopțile lui de zăceră Tudor își aminti de vechiul lui plan de a face să i se întimpla exact ceea ce trebuia să i se întimpla. Se perpelu mult timp în pat și găsi motivul greșelilor lui, al faptului că de trei săptămîni nu mai dase pe la fabrică, — în aceea că-și făcuse remușcări în timpul cînd fusese slab.

Nu merse mai departe și adormi. Dimineața se trezi cu o veselie foarte cîntată, se întinse pe tot patul („și îmbrăcă patul cu trupul” — cum își spunea el) și se îmbrăcă.

Hai tovarășelul în cîmpul muncii!

Îl miră această veselie venită de cine știe unde și tot mirîndu-se adormi din nou. Se trezi peste zece minute în aceeași stare voioasă dar mai supraviozată și cu un simțămînt sau gînd nou: acela că el trebuia să fie foarte îngăduitor cu el însuși pentru un timp.

Nu mai vru să se gîndească la ceea ce simțea, din spaima de a nu risipi totul, zvîcni din pat și se repezi spre „baie” (un lighean aflat pe un scaun). Se spălă, cîntă ceva și în timp ce se spălă și cînta, îndreptă nedumerirea cuiora care se întrebă de ce oamenii atunci cînd se spală și se bărbieresc, cîntă.

Desen de RADU GEORGESCU

Amintindu-și, se vede, de petrecerile ce se țineau odată aici, oamenii îi spuneau „Casa Albă”. Cîcînet se mai înviorase și își arunca picioarele neglijent, cu mult, cu foarte mult înaintea trupului.

Tudor bănuia că omul îl insolentește pentru că mai așteaptă o vorbă de mîngîiere, fie pentru că îi e urît să rămîna singur.

Se apropiară de „Casa Albă” și văzură de departe citeva ferestre luminate.

Intrară într-o cameră cu pereți foarte înalți și foarte albi, așa de albi încît parcă erau făcuți să sublinieze podaua murdară și udă, împuștată de cojii de semințe de dovleac.

Pe niște bănci se aflau cițiva tineri, numai băieți, păreau cam mohorîți și aveau un aer de parcă așteptau pe cineva. (Oor li așteptînd vreun muzicant, vreun acordeonist, ceva, și

cădeau bine și purla o șapcă de piele. Nu era adevărat. Nu l se dăduse nici un ban pentru asta. Se hotărîse să plătească din cei-mai rămăsesse din salariu.

Se înscriseră cîntînd Nucu și faptul îl miră dar nu-i plăcu.

— Asta vrea să se plimbe pe banii mei, își spuse Tudor amărît.

Mai tîrziu ridică palma Mertic dar el spusese o-o să aducă rezultatul sigur a doua zi, după ce-o să vorbească cu părinții.

Se mai ridică în picioare, fără să spună nimic un băiat lung care părea timid și neîndeminate. Purta ochelari negri care nu se „loveau” cu mîntăunul de dimie și cu călcău.

Nucu lui Saloman spusese:

— Bine mă, dar tu ai nervul ochiului coborît în mușchii brațului.

Băiatul acesta se numea Genunche și lucrare într-un atelier de fierărie pînă acum cîțiva ani. Într-o zi el cu care lucra potrivit un fier încins pe nicovală și sculpașe de citeva ori pe el. În glumă. Cînd Genunche lovise cu

doi fluturi eterni urcînd, coborînd împreună, doi fluturi cu-o singură pereche de aripi a căreii bătaie enormă e vară... și toamnă... iarnă... și primăvară.

Și iarăși coacere, iarăși suris de femeie tîrzie, iarăși somn, iarăși adolescență, ardere-n cîpreșii dragostei, apoi amintire a dragostei,

pe urmă uitare... Pe urmă, aprigă, iarăși explozie-a nașterii.

Să cînți pentru doi tineri logodnici: Tărina și Timpul.

Voci de bărbaji sculptate-ntr-o esență mai tare decît lemnul de corn să ridice în aer amiaza malului Dunării, o torță de voci bărbătești pentru logodnicii liberi:

Doi fluturi eterni urcînd, coborînd împreună, doi fluturi cu-o singură pereche de aripi a căreii bătaie enormă e vară... și toamnă... iarnă... și primăvară.

Și iarăși coacere, iarăși suris de femeie tîrzie, iarăși somn, iarăși adolescență, ardere-n cîpreșii dragostei, apoi amintire a dragostei,

pe urmă uitare... Pe urmă, aprigă, iarăși explozie-a nașterii.

Să cînți pentru doi tineri logodnici: Tărina și Timpul.

Voci de bărbaji sculptate-ntr-o esență mai tare decît lemnul de corn să ridice în aer amiaza malului Dunării, o torță de voci bărbătești pentru logodnicii liberi:

Doi fluturi eterni urcînd, coborînd împreună, doi fluturi cu-o singură pereche de aripi a căreii bătaie enormă e vară... și toamnă... iarnă... și primăvară.

Doi fluturi eterni urcînd, coborînd împreună, doi fluturi cu-o singură pereche de aripi a căreii bătaie enormă e vară... și toamnă... iarnă... și primăvară.

Și iarăși coacere, iarăși suris de femeie tîrzie, iarăși somn, iarăși adolescență, ardere-n cîpreșii dragostei, apoi amintire a dragostei,

pe urmă uitare... Pe urmă, aprigă, iarăși explozie-a nașterii.

Să cînți pentru doi tineri logodnici: Tărina și Timpul.

Voci de bărbaji sculptate-ntr-o esență mai tare decît lemnul de corn să ridice în aer amiaza malului Dunării, o torță de voci bărbătești pentru logodnicii liberi:

Doi fluturi eterni urcînd, coborînd împreună, doi fluturi cu-o singură pereche de aripi a căreii bătaie enormă e vară... și toamnă... iarnă... și primăvară.

Aici
toate seamă bine
cu altceva
decît ceea ce sint...
Pesemne luna
stînd să răsără
peste munți și rovine,
închipuie năluci
de primăvară
din văzduh și pămînt,
din stejarii de tuci
încemeniți pe dealul troienit,
din riul
ferecat în sine
ca într-un farmec
fară sfinșit.

Dincolo de tot
ce se poate zări
de-aci,
din fereastra sleiță de ger,
(turle, arcade,
bolți de cetate,
limbi de balaur liliachii
care saltă și pier
printre ziduri și schele,
și-n zarea cîmpiei lunare
acele
îvine cu gheare
și pliscuri de fier,
savante jucării automate
făcînd cărare
între tărîni și cer)
de niicăirea
și din fiecare
odie, parcă, peste șantier
mai cu seamă acum,
pe-nserate
un fel de zefir de mister,
un suflet grav
al lucrurilor toate...

E-o taină, pasămite,
la mijloc,
pe care nu se poate
să n-o știe
cei ce se-adună la foc
pe făcute,
cei ce-ncheagă-n tărîie
păienjenisuri nemaivăzute,
fesule
cu fir de scînteii
printre astrele reci,
cei ce taie alei
și poteci
subterane,
pentru duhuri de abur,
pentru duhuri de rază,
pentru ape șoimane, -
cei ce veghează
și cei ce visează
pe meleagul acesta, cuprins
pînă ieri
doar de ierburi de iască...
Trebuie s-o cunoască,
dar tac, înadins !

De ani și ani
cutreieră astfel
prin țară,
cu turmele lor de ojele,
surpînd,
sfredelînd,
și clădînd,
mii de meșteri și calfe
într-un veșnic colînd,
pe maluri pietroase,
pe piscuri vîntoase,
prin coclauri
și plauri pustii...
Așa - poposiră și-aci,
într-o zi.

Aici vorbă s-adorm !
Sus, pe-ale munților metereze,
luna-și piaptănă părul enorm
făcînd podeaua să scintieze...
Trebuie să cobor,
trebuie să pornesc
la drum
prin zăpada de lună,
de-a lungul văii
care răsună
ca de-un descîntec vrăjitoresc !

Undeva, la cîmpie,
flăcări vinete joacă,
galopează motoare
pe-un tărîm nevăzută,
herghelie buiacă...
Mari cupe
albe de promoroacă
închină cerului
cîta-o dușcă de lut...

Trebuie, totuși,
o dată și-o dată,
să află taina
tulburătoare
a celor ce-ndreaptă,
pe stele,

pe soare,
treaptă cu treaptă,
pașii noștri spre țara visată.

Ceea ce văd
poate fi un vapor
cu prova-nălțată
spre Calea Lactee,
o cosmonavă
gata de zbor,
un laborator
de-mpletit curcubeie,
viscole, visuri arteziene...
Prin carcassele șlefuite alene
de fulgere fine
aud -

sau poate doar
mi se năzare
că aud șuierînd
măiastrele turbinate
o doină de plecare...
Și-aici, așadar,
va începe curînd
cutezătoarea călătoriei !
Dacă-ntrub încotro

SPRE ȚARA VISATĂ

și pe cînd,
meșterii, ci-că,
ei de unde să știe ?
Lor, însă, așa li se pare
c-ar fi, mai degrabă,
niscaiva rezervoare
pentru distilarea de azot...
Și - cam asta e tot.

Și-și cată de treabă.

Pretutindeni - aceeași poveste :
nimeni n-are habar
de nave și zboruri astrale !
Sub marele reflector selenar
ajîntit peste creste
și peste
aceste cetăți
de metal și mortar,
valea răsfrînge-n oglinzile sale
constelații terestre...
Vultur cu aripi de țar,
vîntul
se zbugiumă fără hodină
de-a lungul
de-a latul,
printre albastrele
crengi de lumină
care vestesc în văzduh
Combinatul.
Sus, într-o mreajă
de fum și rugină,
sudorii string fragmente
de stele căzătoare,
le-ncing și le-mbină
cu sclipăt și vaier,
și trec mai departe

prin beznă senină,
scafandrii noptatici
în oceanul de aer.

Și totuși, pregătirile-s de drum..

Turlele-n chiciură investimîntate,
piscul semeței termocentrale,
focurile - duim
sub luna ce bate,
sînt tot atîtea semne de cale
spre țara de dincolo de poveste...
Și-afară de toate aceste,
din ziduri,
din schele,
din conducte brumate,
tot mai limpede sună
un fel de fior

de furtună,
un vifor ușor
și solemn - ca și cum
puteri îndelung încordate
ar sta să pornească la drum...
Poate-s doar zorii
ce se-nfiripă
într-un sector încă nedefinit
al șantierului...
Poate -
la ceasul vrăjîit
cînd se spulberă-n pripă,
sub formă de aburi
și zgură de raze,
troienele lunii,
steaua oierului,
ierbele
aparaturilor de sudură,
la ceasul acela
poate-am să deslușesc
brumatele conducte,
carse, compresoare,
halele, termocentralele semeață,
minunile de față
și cele viitoare,
cum se-nalță domol, și plutesc
cu vuiet egal liniștit,
în argintia dimineață,

ca o flotilă de paseri măiastre
undeve, în zenit,
- între tărîmii viselor noastre.

La capătul nopții,
la porțile zorilor,
cu singura fereastră sclipînd
neadormită,
fumează prietenos
ca un ceainic pe plită
magazia monturilor.

Cine știe
prin ce întimplare
o coborît
din margini de păduri
printre-aceste ciudate făpturi
de ojele și beton,
din care răzbate fără-ncetare
un zvon
de aripi ce cresc...
Înăuntru, la foc,
arătare
din veac haiducesc,
profil de zmeu
sub chica de smoolă,
un zdrachon de bărbat
cam cît o macara universală
zice :

- Adevărat,
mi se făcure niscăi semne
de ducă,
încolo, pe la desprimăvărăt
Umblai cu brigada
jumate de țară,
și parc-abia acum e de umblat :
pe Olt, bunăoară,
pe Argeș, în sus...
Cum se șterge zăpada,
ne-am dus !

...Neică Pantelimoane,
care-mi cutreierași
atîtea cotloane, pe rînd,
cu alți douăzeci, gînd la gînd,
meșteri și calfe
și maistorași,
mai mult în văzduh
decît pe pămînt,
înghețînd, asudînd
iarnă-vară,
zugerînd cu peniță de pară
metalice corole pe azur,
cu cîte-o zare împrejur,
de primăvară,
purfînd din șantier în șantier
un dor de înălțimi
un fel de scară,
de la țărîni la cer, -
rogu-te, spune-mi și mie,
ce taină

severă,
suavă,
freamătă-n preajmă - oriunde
faceți poduri și poteci în tărîie ?
Ce murmură-n umbră
cu glasuri profunde
motoarele - gata de slavă ?

- Încă, băieții mai rid uneori,
firește,
fără parapon :
„Alde Pantelimon,
să-l pui să stea locului
il omori !

Se-nvirte prin țară
ca sturzu n zăvoi
cu-ai săi laolaltă,
în veșnic colînd..."
Drept vorbind,
ne-nvățarăm așa, călători,
prin lunci cu flori,
prin cadri-ncetinați...
De-amar de vreme - cine răsare
unde-i zorul mai mare,
unde-i dîrdora-n toi ?
A văzut careva
șantier fără noi
aici, sub Carpați ?

- Și de-aci,
încotro vă-ndreptați,
neică Pantelimoane ?

- Păi, cînd o fi să văz întemeiat,
de la ciolane
pîn' la oscioare
ultimul agregat,
atunci,
într-o dimineață cu soare
mă sui cu toată brigada deodată
pe-acoperișul cel mai înalt,
ne facem din vîrf ochii roată

pe zăriștea toată,
de la un capăt la celălalt,
și unde-om vedea
frămîntare mai multă,
mașini mai de soi,
ingineri mai isteți,
într-acolo, băieți,
că-i lipsă de noi !
Și băieții într-acolo pornesc,
că m-ascultă...

După atîtea pînde
și țircoale
taina,

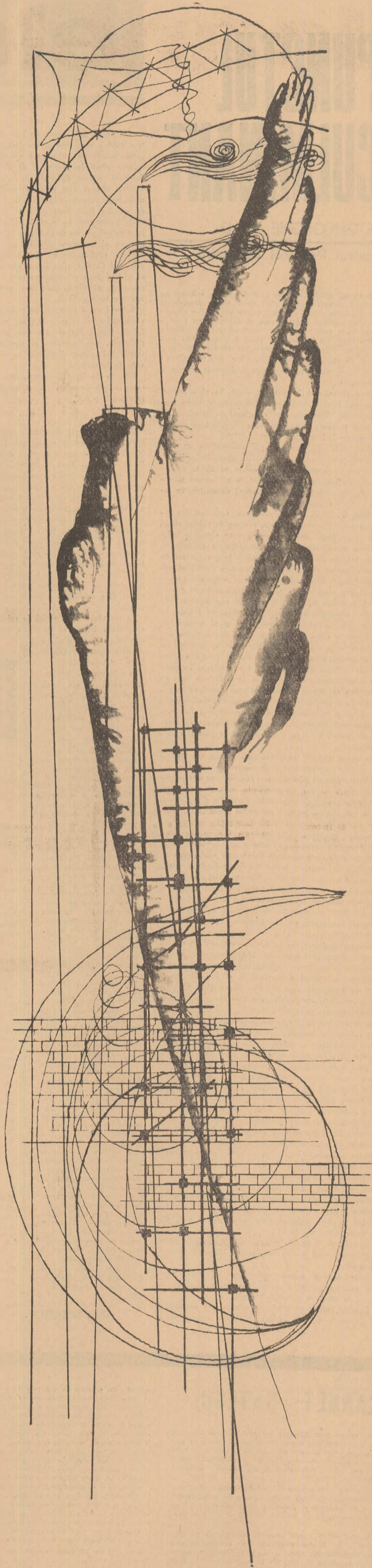
s-ar zice,
tot nu se clarină ;
cine-a dat s-o culeagă
întreagă,
se-ntoarce cu miinile goale
din noaptea de fier și de platină...
Știu, doar,
ce bănuviam dintru-nceput :
ca o umbră
dăinuie-n toate
- turle, arcade, bolți de cetate -
un înțeles
încă necunoscut...

Și-n cei ce zidesc, mai ales.

Trebuie, deci,
să veghez neclîntit,
poate-n cele din urmă
se-arată
clipa visată
cînd vulturii din ziduri
vor zbugni în zenit
odată cu zorii
și-or să suie
pe creasta cea mai înaltă
monturii,
să se uite,
cu luare aminte
dintr-o zare-n cealaltă...

...Pe-aici, mai-nainte,
pe-un cîmp de mohor -
care încă adie-n povești,
bătrîni bătrînilor lor
înfloreau mînăstiri
și palate domnești
strălucitoare ca luna și stelele...
Și-apoi, zice cîntul,
le stricau schelele
și-i înghețea văzduhul,
pămîntul..

Trebuie să veghez,
să-i zăresc în curînd
pe meșterii țării de azi,
din culmea de ei făurită
cătînd
peste plaiul cu holde și brazii
și uzine de vis,
aripi tari întinzînd
în cerul deschis,
zări largi săgetînd
mai sus, mai departe,
țara-ntreagă cu ei înălțînd,
într-un zbor fără moarte !

Desen de NICĂ PETRE

PAGINA A PATRA

Cunoscutul scriitor sovietic Konstantin Paustovski a început să publice acum citiva ani un amplu ciclu autobiografic intitulat

„Povestea unei vieți” (din el au apărut în limba romină primele două părți). Recent, revista „Nouvi mir” a tipărit partea a șasea a

acestui ciclu, „Cartea peregrinărilor”, din care reproducem fragmente de față.

După ce m-am întors din Ekimovka am răcit pe la d'ierite redacții din Moscova în căutare de lucru. Într-o bună zi l-am întâlnit pe Victor Sklovski la redacția ziarului (Gudok). Oprindu-se brusc în fața mea mi-a strigat mîntos: — Dacă vrei să scrii, leagă-te de o curea de birou. Și să-ți ascuți pe cei mai în vîrstă!

— Dar n-am birou... — Atunci — leagă-te de o masă de bucătărie! — îmi striga el și dispăru în camera alăturată. Cuvintele acelea despre curea Sklovski mi le spusese într-o doară. Pe vremea cea nici nu ne cunoșteam încă. În biroul unde intrase Sklovski ședea îndărătul unor mese lungi, cei mai vestiți și mai caustici oameni din Moscova de atunci — colaboratorii ziarului (Gudok — III, Oleșa, Mihail Bulgakov și Ghelht, Aplecați asupra biroului lor și rîzind pe sub muștați, ei așteptau cu grăbde cuvinte pe niște fișii înguste de hîrtie de maculatură.

Acest birou redacțional purta un nume ciudat: „Pagina a patra”. Pe zid, intru două ferestre, atrîna o înfăptuirea gazetei de perete: „Zgîlțială și smiorcățială”.

În acest birou se redacta ultima pagină, a patra, a ziarului Gudok. Apăsarea aceluia scrisorilor ale cititorilor dar într-o asemenea formă încît, desigur, nici un cititor nu și-ar fi putut recunoaște epistola. Colaboratorii „Paginii a patra” făceau din fiecare scrisoare o scurtă povestire, scrisă cu talent — ironică sau extrem de hazlie, plină de minie sau, uneori, chiar îndușoșitoare. Profanii erau umii și de tîlburile acestor povestiri: „Cu hîrdău pe teastă”, „Și măgarul dă din urechi”, „Stafia Mervii strică nervii”.

Nici măcar redactorul-șef al ziarului Gudok nu se încumeta să intre, dacă nu avea neapărat nevoie, în această încăpere. Numai un om foarte isteț putea pătrunde nepedepsit în cuibul ironiei și ține piept focului încreșcat ce pornea dîndărătul celor patru mese de scris.

Pe atunci nimeni nu bănuia că în această cameră se adunase „marea cohortă” (așa își spuneau ei în glumă) alcătuită din tineri scriitori ce aveau în curînd să devină celebri.

Uneori se abătea pe acolo Babel. Îl urma, foarte respectuos, Vasili Reghin. Pe vremea aceea el conducea revista „Tridată dnei” („Treizeci de zile”). Din prag, temîndu-se parcă să intre, Reghin începea să povestească în grabă ultimele anecdote. Adeseori, Sklovski intra pe ușă ca o vijelie și îl ridică în slăvi cu velențenă pe Stern și pe Velenir Hebnikov.

Puțini erau cei primii cu o amabilitate în acest birou. Cîrpați erau întîmpinați cu o tăcere prevestitoare de rău iar lăudăroșii și palavrăgii — cu un sarcasm plin de osilitate. Excepție făcea numai un reporter — diletan, un om în vîrstă, răgușit și foarte original, poreclit „Capitanul Picior de Tuci”. El avea într-adevăr o proză de fier. Intru o zi la călcat pe picior pe plapîndul scriitor Efin Zozul care apoi a zăcut aproape o lună în spital. De atunci toți își strîngeau repede piciorarele sub scaun cînd își făcea apariția „Picior de Tuci”.

Am nimerit în acest straniu birou cîrînd după ce am venit din Reazan. Am fost întîmpinat în liniște, poate pentru că eram prieten cu Babel. Pentru colaboratorii „Paginii a patra” el era o autoritate incontestabilă. — Se potrec lucruri nenaipomenite! — spuneau ei. A sosit din Odesa marele scriitor, neprecupețitul cavalier roșu Isaac Guy de Babel — Maupassant! — Sub această ironie se ascundea dragostea pentru Babel și chiar un sentiment de mîndrie. Ei considerau că nimeni nu cunoștea mai bine ca el valoarea fiecărui cuvînt. Cînd Babel intra în birou, el își ștergea îndelung și tacticos ochelarii, coplesit de o ploaie de spirite și apoi întreba imperturbabil: — Ei ce ziceți? Facem o șueță?

Și începea o convorbire interminabilă pe care colaboratorii ziarului Gudok o numeau „Decameronul”. Semăna cu un fir vrăjit din basme (poate că asemenea basme nu existau, tot așa cum nu existau nici un asemenea fir, dar n-are importanță). Firul respectiv trebuia să-l descopere dintr-un ghem, o mulțime de alte fire multicolore, încît, să tragi de el pentru ca acesta să atragă la rîndul lui alte fire, roșii sau arginții, albastre sau galbene, și apoi încercate în tot ghemul, conuri de pin, cartuze colchite, panglici, nucii și toi feluri de leacuri aparent inutile, dar atât de interesante!

Un asemenea fir nevăzut, și inexistent, zăcea în cearulul vîntului din colaboratorii — III sau Oleșa. Zăcea acolo pînă intra în birou un interlocutor interesant. Atunci firul sărea din sertar, trăgînd parcă după el un șir nesfîrșit de povestiri. Păcat că nimeni nu s-a gîndit atunci să noteze măcar pe scurt toate aceste istorisiri. Era un adevărat foclor, spumos și spiritual, al vremurilor acelea.

I-am cunoscut pe maestrul povestirii orale — pe Oleșa Dovjenco. Babel, Bulgakov, III, pe scriitorul polonez Iwaskiewicz, pe Fedin, Fraerman, Kazakevici, Ardov. Erau cu toții oameni darnici, risplînditori chiar. Nu-i milinea faptul că strălucirea și finețea de spirit a improvizărilor lor dispărea aproape fără urmă. Erau prea bogății pentru a regreta așa ceva.

Celor douăzeci și patru de ore, cîl numără ziua, ar fi trebuit să li se mai adauge citiva ceasuri ca să avem timpul să înregistrăm aceste originale și uimite.

toare povestiri orale. Să le înregistrăm, desigur, în afara celor pe care le scriam „de la noi”.

Cel mai fecund scriitor (cu excepția lui Balzac) nu poate lucra cu mîna limpede, folosind toate facultățile sale, mai mult de patru-cinci ore pe zi. Scriitorul ar trebui de aceea să-și poată prelungi viața pînă la termen de scris tot ce are în gînd. De obicei scriitorii nu reușesc să scrie cîte o mică parte din ceea ce ar putea scrie.

Ziarele Gudok și Na vahte își aveau sediul în clădirea Palatului muncii pe cheia Moscovei, lângă podul Ustinski.

În Palatul Muncii, conviețuiau în pace și armonie zeci de diferite ziare și reviste. Așa că complet date ultimei. Unii tineri poezi descurcăreți colindeau eia zia de lungă toată etajele și redacțiile. Fără măcar a părăsi Palatul Muncii, ei scriau în grabă poezii și poeme care proslăveau oamenii de cele mai diferite profesii — croitorese, vînzători, pompieri, dulgheri și contopiști. Tot acolo, pe la diferite redacții, își primeau și onorariile pe care le consumau la ospătăria de la parter. Acolo se vindea bere. În încăpere, sub bolțile străvechi, pluteau întotdeauna straturi albastru de fum de tutun. Pe atunci lumina niște țigări ieftine — Cervonei — subțiri ca niște cui. Erau umplute în chip diferit: alt de îndesat încît trebuia să tragi aerul din răsputeri, aproape pînă amețit, ca să scoți o cantitate infimă de fum sau, dimpotrivă, erau alt de moi încît nici nu apucau bine să tragi o dată și țigara se îndăia cu un pocnet foarte neplăcut. Unde mai pui că tutunul prea uscat își se scutura în laiba de bere sau în farfuria umplută cu o supă turbure. Pe mîșutele din ospătărie se afluau hortenșii — niște sferă de un roz pal sprînjinite pe tulpine lungi și goale. Florile acestea semănau cu niște nemoașe uscate cu părul înolțat și încolor. Glivecele cu hortenșii pline de muci și țigări erau înfăsurate într-o toțla liliacie.

Mi-era dragă această ospătărie. Ne adunam acolo de citeva ori pe zi, beam ceală neagră, un fel de poșică turbure și rece, și făcăm multă gălgăie.

Dimineața ospătăria era pustie, mirossea numai a podetele proaspăt spălate și a aburi. Glivecele erau curățate de chiștoace. Lemnele sîruii în soba veche și subzăia. Prin geam se vedea cum cad oblice căsușura carterului Zamoskoveic, fulgi mari de nea. Într-o dimineață etăleam acolo și terminam de scris povestirea „Etichete pentru măriuri coloniale”. Pe neașteptate a intrat Babel. Am acoperit repede foile scrise cu un ziar, dar Babel s-a așezat la masa mea, a dat încet la o parte ziarul și mi-a spus: — Hai, dă incoace! Știi doar că sînt curios pînă la obrăncie.

A luat manuscrisul, l-a apropiat de ochi (era miop) și a început să citească cu glas tare prima frază. „De aflat nu vi se pare că acesti aslinții de soare luminează munții îndepărtați ca o lampă?”

În timp ce citea, de emoție mă treceau toate răcorile.

— E vorba de Batumi, nu-t așa? — întrebă Babel. Da, bineînțeles, e vorba de scumpul nostru Batumi. Mandarin scrișive pe calendar și cîntecul răgușit al apej care se scurge din strîșine. Al scris vreo frază ca asta în povestirea dumitale? Sau ai de gînd să scrii așa ceva?

Nu scriesem așa ceva, dar, fisticit, am spus că am de gînd să scriu.

Babel își încreți cu un pătenjenis culele mărunte din jurul ochilor și îmi arunca o privire vesoală. — Zici că ai de gînd? — Să ști că n-are rost.

M-am zăpăcit cu totul.

N-are rost — repetă el. După părerea mea, nu face să te încrezi într-un ochi străin. Al ochii dumitale, ochii buni. Am încredere în ei din moment de aceea n-ai lua de la dumneaie nici o virgulă. Ce rost are să scrii povestiri cu un iz străin? În general, iubim prea mult furile, mai ales cele apusene. În lucrările dumitale se simte izul lui Conrad, în ale mele — al lui Maupassant. Dar noi nu simțim nici Conrad și nici Maupassant. Ah, apropo, în prima frază a dumitale, sînt trei cuvinte de prisos.

— Care? — am întrebă.

Babel și-a scos creionul și, cu o trăsătură fermă, a șters cuvintele: „de aflat”, „acești”, (aslinții de soare) și „îndepărtați” (munții). Apoi a citit din nou prima frază, corectată de el. „Nu vi se pare că aslinții de soare luminează munții ca o lampă?”

— Nu-i mai bine?

— E mai bine.

— Există fel de fel de lămpi — remarcă în treacă Babel. Nouă ne lipsește însă Batumi. Îți aduci aminte de buietul acela strîmt de la agenția de transporturi navale? Cînd infiltra vaporul din Odesa, ne duceam acolo, ne așezam și așteptam ore în șir. Era pustiu. Pe chei zăceau stive de scinduri din lemn de pin, Miroscea a terebentină. Picăturile de ploaie ploceșoasă căzînd în apă iar noi beam calele negre strășnice de țară. Ne ardeau obrăzii bălții, iarna de vîntul aspru al mării. Și ne era înima grea. Pentru că lemiele frumoase rămăseseră în nord.

În spatele nostru se auzi deschizîndu-se o ușă. Babel aruncă o privire îndărăt și spuse cu un glas speriat: — Ascunde povestirea! Vine „marea cohortă”. Am reușit să ascund manuscrisul. Și-au lăcut apariția Ghelht, III, Oleșa, Slavin și Reghin.

În romînește de F. Manole

În ultimele trei luni cititorii francezi au avut posibilitatea să cunoască în traducere cîteva lucrări ale scriitorilor noștri. După apariția volumului de versuri apărute în ediția Seghers, după publicarea operei lui Crășnă, în ediția Albin Michel și apărut romanul „Jocul cu moartea” de Zaharia Stancu.

În prezentările de pe coperta romanului se spune printre altele: „Niciodată un roman n-a implinit mai bine fagăduiala cuprinsă în titlul pe care-l poartă. Stancu, autorul, îl face pe cititor părtașul tuturor fanteziilor unei imaginații strălucite... Într-un ritm cinematografic, secvențele acestui roman înțezesc fără încetare intrerul pentru acțiune. Pe marele actor al războiului, dol omen înecădă să supraviețuiască. Zvîrlit încoace și încocoare, el reușește la neașteptate expediție. Dar, atrăgător paradox din acest roman, de lăută pitorească și lirică, se degădă o lecție de optimism.”

Cartea, recent apărută în librăria pariziană, a trecut în mîna cititorilor și în presa literară. Lui Zaharia Stancu, prezent la Paris zilele acestea, i s-au luat interviuri de către ziaristi și redactorii și posturilor de radio franceze, belgiene și canadiene în timpul vizitei sale la Paris, academiului Zaharia Stancu s-a înfălițat cu petrecerile ale criticii și presa literare franceze, reprezentanți ai unor case de editură etc.

Ediția Civilizația Brasileira din Rio de Janeiro a publicat în colecția „Panorama da cultura universal” (Panorama prezentei universale) un amplu volum intitulat Antologia prozelor românești. Selecția, traducerea și notele biografice se datoresc scriitorului și publicistului brazilian Nelson Veinar.

Prefața, semnata de criticul literar R. Magalhães Junior, face o succintă prezentare a țării noastre și a principalelor linii pe care se dezvoltă literatura românească. În încheiere, Magalhães scrie: „Acest volum are o mare importanță pentru apropierea braziliano-română, în ciuda depărțării și a deosebitelor de trai dintre România și Brazilia”.

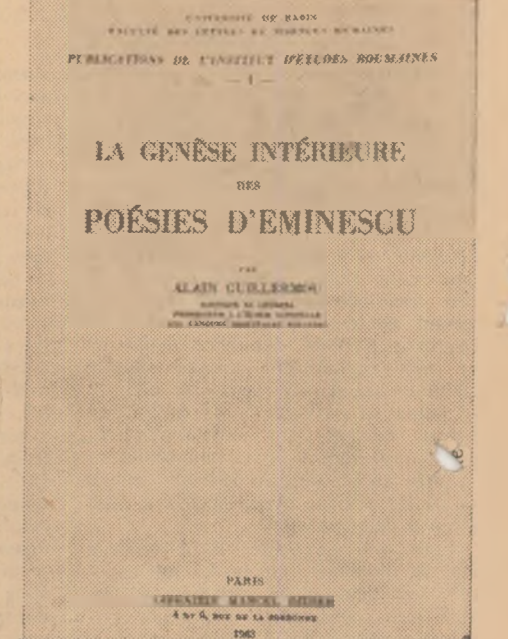
Antologia cuprinde o adaptare în proză a legendelor Mesterului Manole, textele de Ion Creangă, I. L. Caragiale, Al. Vlahuță, Al. Brătescu-Velvet, Mihail Sadoveanu, Gh. Brăncuș, Liviu Rebreanu, Al. Șchiuș, Panait Istrati, Ceaur Petrescu, Tudor Arghezi, Mihail Beniuc, Zaharia Stancu, Geo Bogza, Eusebiu Camilic, Nagy Istvan, Francisco Munteanu etc.

În Ediția pariziană Dider a apărut recent lucrarea „Geneza interioară a poeziei lui M. Eminescu” de prof. Alain Guillaume, lector la Sorbona, șeful catedrei de limbă și literatură română la „Școala de limbi orientale” din Paris.

A. Guillaume, autor și al altor lucrări despre limba română, s-a dovedit, prin publicarea noului volum, a fi un cercetător sanabil în creația eminesciană, reușind în cele aproximativ 500 de pagini să facă o amplă juxtapunere de monografii ale celor mai de seamă poeme eminesciene. Autorul încearcă să înfălițeze geneza fiecărei poezii, prezentînd variantele succesive și comandîndu-le în raport cu forma lirică în care o găsim poezii. (La mormîntul lui Aron Pumnul, Ce-ți dărează eu, dulce Romînie, junii corupți, Venetii și madoana, Inger și Demon, Floare albăstră, Împărat și proleter, Iacul, O rîmă, Fraemăt de codru, Scrișoala I-V, Luceafărul, etc.).

Autorul scoate în evidență prin demonstrații complicate valențele universale a creației lui Mihail Eminescu. Poetul apare ca un purtător al năzuirilor poporului român, ca un profund cunoșcător al folclorului românesc pe a cărui bază și-a clădit opera sa plină de originalitate. Vom reveni în curînd cu o recenzie a volumului.

zaharia stancu Le jeu avec la mort roman traduit du roumain par i. igrasiu les grandes traductions éditions albin michel

JEAN-PAUL SARTRE MEMORIALIST

S-a observat mai de mult că literatura lui Sartre e, într-o însemnată măsură, o filosofie deghizată, că substanța teatrului sau a epicii sale o alcătuiește o puternică și patetică dezbateră de idei. Personalitatea scriitorului și-a aflat totdeauna climatul favorit într-o lume a fulgurantelor tensiuni intelectuale. Sartre înzestrea abstracțiunea cu o forță de proliferare organică, ideea dobîndite la el o anumită calitate concret-pulsatorie, o viață aparte, de o surprinzătoare plasticitate. Făcînd ceea ce se numește literatură de idei, scriitorul francez nu procedea în mod ilustrativ, nu caută deci echivalente literare pentru niște abstracții prestabilite și rigide. Pentru Sartre o idee este o atitudine, o formă a dinamismului conștiinței umane, pe care actul literar o poate comunica direct și firesc. După cum ideea e atitudine, orice atitudine la rîndul ei presupune, deși involuntar și adeseori înconștient, un raport intelectual cu lumea. Scriitorul se va strădui deci, pe această linie, să descopere nucleul filosofic al unor „situații” umane precise, dintre cele mai curente, va proiecta realul, unsoarii banalului și cotidianului, într-o amplă dialectică a categoriilor și simbolurilor.

Desi unghiul autorului nu e al unui povestitor, ci al unui comentator filosofic și moralist, — „Les mots” reprezintă, în opera scriitorului, poate cel mai însemnat succes în ordinea artii literare. Portretele pe care le face Sartre mamici sale (Anne Marie), Charles, dar mai ales bunicii lui (Hucules Schweitzer) sînt printre cele mai bune dintr-o literatură care are o veche și strălucită tradiție a acestei forme literare. Entuziasmul frust, combinația de naturalism și puritanism, de grosolan și elevație ostentativă, care caracterizează personalitatea bunicii materne (descendent al unei familii alsaciene între membrii căreia se numără și celebrul Albert Schweitzer) sînt nota de Sartre cu o acuitate ironică și cu o precizie dezvoltată de mare scriitor. Interesant e de notat că ironia și autoironia, dăsu de multe ori pînă la o autoalocumie violentă, împregnează factura stilistică a întregii cărți. Charles Schweitzer, în a cărui casă a crescut filul orfan al ofiterului de marină Jean-Baptiste Sartre, e înfățișat în, ceea ce scriitorul numește „impostura”, poza lui patriarhal desuetă: „...era un om al secolului XIX care se lua, ca alții alții, ca Victor Hugo înșiși, drept Victor Hugo.”

distanță respectuoasă. Adolescența, vîrstă matură, chiar anul care a trecut vor reprezenta totdeauna Vechiul Regim: Cel Nou se anunță în ceasul prezent dar nu e instituit niciodată”. (p. 198).

Cele două mari capitole în care se împarte această autobiografie a unui scriitor animat nu de melancolie, ci de furii retrospective, se intitulază „A citi” („Lire”) și „A scrie” („Ecrire”). Aituidinea filosofului e evidentă în înșuși alegerea titlurilor, care denumesc fenomenele categoriale. „Cuvintele” formează un universul scriitorului și accesul spre ele e posibil pe două căi: „A citi” și „A scrie”: două modalități ale existenței. Sînt în cartea lui Sartre notații extrem de pătrunzătoare asupra felului cum se relevă mentalității copilului limbajul. Cînd povestește primele lui experiențe de lectură, extazul pe care-l resimte în biblioteca bunicii, călătoriile aride pe care le întreprinde cu marii clasici (la 6—7 ani, lipsite de orice inițiere, Jean-Paul citea pe Corneille, La Fontaine, Flaubert, Maupassant etc.), expunerea și comentariul devin stufoase, bogate în ramificații și nuanțe. Interesul pur literar al acestor pagini e dublat de un interes psihologic și esecistic. Urmează, curînd, — la inițiativa mamei îngrijorată de lecturile prea dificile ale copilului — explorarea universului bogat în surprize și culori exotice al cărților potrivite cu înțelegerea infantilă: Jules Verne, Michel Zévaco („aator de geniu, care sub influența lui Hugo a inventat romanul «de cape et d'épée» republican”) etc. Apoi, cineasta de Sartre cu o acuitate ironică și cu o precizie dezvoltată de mare scriitor. Interesant e de notat că ironia și autoironia, dăsu de multe ori pînă la o autoalocumie violentă, împregnează factura stilistică a întregii cărți. Charles Schweitzer, în a cărui casă a crescut filul orfan al ofiterului de marină Jean-Baptiste Sartre, e înfățișat în, ceea ce scriitorul numește „impostura”, poza lui patriarhal desuetă: „...era un om al secolului XIX care se lua, ca alții alții, ca Victor Hugo înșiși, drept Victor Hugo.”

lismului său. Speculațiile oțios metafizice în problema „gangării” — spre a da un exemplu — sînt nu odată corectate de atitudinile practice ale scriitorului, de opiniile lui deschise pentru forțele sociale progresiste. Aș spune așadar că, în literatura lui Sartre, filozoful și artistul se completează reciproc, dar adesea se și opun. Devenită pasivă, ideea își contrazice punctul de pornire. Sartre e un spirit conflictual.

Foarte edificatoare în acest sens și se pare recenta autobiografie a scriitorului francez, intitulată „Cuvintele” („Les mots”). Am spus foarte edificatoare, pentru că ne aflăm în fața unei mărturii directe a unei încercări de autoanaliză și de explicare inte-

livului său. Speculațiile oțios metafizice în problema „gangării” — spre a da un exemplu — sînt nu odată corectate de atitudinile practice ale scriitorului, de opiniile lui deschise pentru forțele sociale progresiste. Aș spune așadar că, în literatura lui Sartre, filozoful și artistul se completează reciproc, dar adesea se și opun. Devenită pasivă, ideea își contrazice punctul de pornire. Sartre e un spirit conflictual.

Foarte edificatoare în acest sens și se pare recenta autobiografie a scriitorului francez, intitulată „Cuvintele” („Les mots”). Am spus foarte edificatoare, pentru că ne aflăm în fața unei mărturii directe a unei încercări de autoanaliză și de explicare inte-

Caruselul spatmer, jurnatul „fînt de berlinezu Ursula von Kardoff, conține însemnări din perioada 1942-45. Autoarea a fost amestecată în ultimul complet împotriva lui Hitler, organizat de contele von Stauffenberg și de Werner Halten, amîndoi prietenii ei. Ambii ei nu a fost de a povesti lucruri sesaționale, ci de a zugrăvi viața cotidiană în Berlinul nazist, ceea ce se pare că a izbucit să facă, și chiar cu un anumit umor amar.

tivă asupra lui Albert Camus, fostul prieten al autoarei și al soțului ei, J. P. Sartre. Bloch-Bichet își întîlnește articolul „Les intermittences de la memoire” („Intermitențele memoriei”). În schimb, în „Figaro Littéraire”, criticul Robert Konters, după ce arată că „Le Force des choses” cronica o mai puțin elaborată (deoarece evenimentele povestite sînt prea apropiate), după ce subliniază că există în carte „deșeurii, surplurși inutile, judecării pripite, amintiri și interpretări prea subiective”, apreciază totuși atitudinea de „acceptare și bunderăritate”, precum și „angajamentul de a fi om pentru oameni” care se degădă din paginile cărții. Pe plan liric, volumul cuprinde un „cîntec al toamnei vîștii”, al trupului care, tulbînd dragostea, nu o va mai cunoaște; al spiritului care, iubind adămurul, nu e sigur că l-a putut împune.

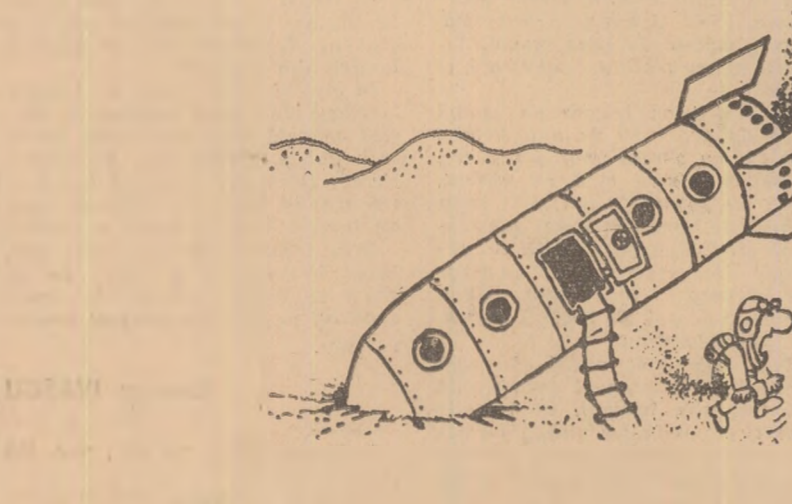
Am spus foarte edificatoare, pentru că ne aflăm în fața unei mărturii directe a unei încercări de autoanaliză și de explicare inte-

Americanul Patrick Dennis a scris o carte de „false memorii” Little Me care s-a bucurat de un mare succes. În franceză cartea a apărut sub titlul: „Petite Belle, amintiri intime” de Belle Poitrine, adunate de Patrick Dennis. În limba noastră editura „Știința” a publicat Belle Poitrine este o persoană imaginată și interpretată prea subiectiv”, apreciază totuși atitudinea de „acceptare și bunderăritate”, precum și „angajamentul de a fi om pentru oameni” care se degădă din paginile cărții. Pe plan liric, volumul cuprinde un „cîntec al toamnei vîștii”, al trupului care, tulbînd dragostea, nu o va mai cunoaște; al spiritului care, iubind adămurul, nu e sigur că l-a putut împune.

Am spus foarte edificatoare, pentru că ne aflăm în fața unei mărturii directe a unei încercări de autoanaliză și de explicare inte-

Am spus foarte edificatoare, pentru că ne aflăm în fața unei mărturii directe a unei încercări de autoanaliză și de explicare inte-

COMITETUL DE REDACȚIE Teodor Bals; Ov. S. Crahmăniceanu (redactor șef adjuncț); S. Damian; Ștefan Georgeviciu (redactor șef adjuncț); Eugen Simion; Tiberiu Utan (redactor șef); Haralamb Zîncă (secretar general de redacție).

CARICATURISTI LUMII HANS-JURGEN PRESS (R.F.G.) „Data viitoare nu mai stau eu pe ultimul loc!”

„Data viitoare nu mai stau eu pe ultimul loc!”

Matei CALINESCU